

ODNOS NATO-RUSIJA IMPLIKACIJE NA BALKAN

ANALIZA SITUACIJE

Već duže od dvije decenije, NATO teži ka tome da izgradi partnerstvo sa Rusijom, putem razvijanja dijaloga i praktične saradnje u oblastima koje su im od zajedničkog interesa. Više od četvrtine vijeka je prošlo nakon Hladnog rata, a odnosi između Istoka i Zapada se opet zahladnjuju. Pokušaji stabilizovanja odnosa i izgradnje dugoročnog partnerstva između NATO i Rusije su završeni prekidom saradnje uslijed vojne intervencije Rusije u Ukrajini. Saveznici strogo osuđuju aneksiju Krima, a Rusija pokušava da spriječi proširenje NATO-a na Zapadni Balkan, preciznije rečeno, članstvo Crne Gore u NATO.

Od tada, odnosi između NATO i Rusije se nalaze u nekoj vrsti limboa. Međutim, bezbjednost Zapadnog Balkana, kao njihove zajedničke sfere interesovanja, se ne smije zanemariti. Zapadni Balkan je region koji ima dva velika potencijala. Kao prvo, u rekordnom roku je napredovao u pogledu mira i bezbjednosti. Ali drugi potencijal, koji najviše zabrinjava, je taj da sve to može da padne u vodu u rekordnom roku. Stoga, WSW je bio prilika za razgovor o veoma važnim pitanjima, kao što je uticaj odnosa NATO-Rusija na bezbjednost i stabilnost država

Zapadnog Balkana i pitanje ekonomskih interesa i ekonomskog razvoja ovih država.

UTICAJ ODNOSA NATO-RUSIJA NA POLITIČKO I BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE NA ZAPADNOM BALKANU

Zapadni Balkan je uvijek bio interesna sfera za velike sile, partnere sa Zapada (danas integrisane u Sjevernoatlantski savez) sa jedne i Rusiju sa druge strane. Pokušaji država Zapadnog Balkana da postanu članice Evropske unije, a još više Atlantskog saveza, su naišli na neodobranje Ruske Federacije. Članstvo Crne Gore u NATO Rusi tumače kao pokušaj NATO-a da nastavi svoje proširenje ka istoku.

S obzirom na to da Crna Gora ima 620.000 stanovnika i površinu od 13.812 km², ova država Alijansi ne može da doprinese svojom teritorijom i brojem ljudi, već svojim geostrateškim položajem. Geostrateški gledano, ovo znači da će NATO imati kontrolu nad čitavim

Adrijatikom, a geopolitički gledano, članstvo Crne Gore će da poveća stabilnost Balkana.

Istina je da su države Zapadnog Balkana još uvijek u tranziciji, ali su posljednjih godina napravile značajne korake u pogledu poboljšanja ekonomske situacije i demokratije. U tom smislu, Crna Gora je sprovela veoma važne reforme nakon obnavljanja nezavisnosti 2006. godine i sada je samo par ratifikacija dijeli od punopravnog članstva u NATO. Proces ratifikacije Protokola o pristupanju Crne Gore NATO-u je u toku. Na kraju ovog procesa, ratifikacija će se obaviti u Crnoj Gori.

Članstvo Crne Gore u NATO će biti odličan pokazatelj činjenice da Alijansa ostaje posvećena ne samo bezbjednosti država Zapadnog Balkana već i politici otvorenih vrata kada je u pitanju ovaj region. Međutim, članstvo u NATO predstavlja samo jedan putokaz. Stoga, države Zapadnog Balkana treba da preuzmu veću odgovornost za svoju sopstvenu sigurnost, jer je Alijansa jaka samo onoliko koliko su jake njene države članice.

BUDUĆNOST BOSNE I HERCEGOVINE, MAKEDONIJE I SRBIJE

Balkan je region koji povezuje Evropu i Aziju. Ovo je važna prilika koju treba pametno iskoristiti. Bez obzira na to koliko je država mala, ona ponekad može da odigra važnu ulogu u međunarodnim odnosima. U tom smislu, Crna Gora se nalazi u specifičnoj situaciji. Sukob u Ukrajini je doveo do drastičnih sankcija nametnutih Rusiji, što je dalo na značaju procesu pristupanja Crne Gore NATO-u. Crna Gora je uspjela da stvori stabilno političko okruženje zahvaljujući dobrim odnosima sa partnerima u SAD i u EU. S druge strane, Rusija se snažno protivi članstvu Crne Gore u NATO. Crna Gora predstavlja dobar primjer velikih promjena u vanjskoj politici i to sa veoma dobrim rezultatima. Napredak Crne Gore u procesu pristupanja NATO savezu takođe predstavlja pozitivan znak za druge države kandidate i aspirante da prevaziđu političke prepreke za članstvo u NATO.

Kada se uzme u obzir sve bliže punopravno članstvo Crne Gore u NATO, na zapadnom Balkanu ostaje samo par država koje nisu članice NATO-a, a Bosna i Hercegovina, Srbija i Makedonija su u prvom redu. Imajući u vidu trenutnu situaciju u Bosni i Hercegovini, stalne napetosti između tri entiteta i najskoriju polemiku oko referenduma u Republici Srpskoj, veoma je važno naglasiti da je stabilnost Bosne i Hercegovine ključna za stabilnost Zapadnog Balkana.

Mnogi stručnjaci u Bosni se slažu da je od ključne važnosti za Bosnu i Hercegovinu da što prije postane članica NATO saveza, jer je to jedini mehanizam putem kojeg ova država može efikasno da se nosi sa rizicima i izazovima koji joj predstoje.

Bosna i Hercegovina se 2006. godine pridružila Partnerstvu za mir, a 2010. je dobila poziv da se pridruži akcionom planu za članstvo (MAP), sa zahtjevom da riješi glavno pitanje vojne imovine tokom procesa pristupanja, kako bi mogla da aktivira akcioni plan za članstvo. To se još uvijek nije dogodilo.

S druge strane, Srbija je istrajna u svojoj politici vojne neutralnosti. Bez obzira na zvanično saopštenje da Srbija neće zatražiti članstvo u NATO, izgleda da politika neutralnosti nije uticala na odnose između Srbije i NATO saveza. Godine 2015., Srbija je čak produbila odnose sa NATO savezom, putem IPAP-A. S druge strane, politika vojne neutralnosti je dozvolila Srbiji da održi bliske odnose Rusijom. Vremenom će Srbija, kako bude napredovala na svom putu ka EU, morati da bira između Brisela i Moskve. Stoga, postavlja se pitanje da li je politika vojne neutralnosti Srbije održiva sa međunarodne tačke gledišta i da li je unutrašnja stabilnost dovoljno dobra da podrži ovu politiku.

ZAPADNI BALKAN IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA – EKONOMSKA PERSPEKTIVA

I Istok i Zapad su uvijek imali političke interese kada je u pitanju Zapadni Balkan. U posljednje vrijeme, obje strane su pokušale da steknu meku moć u ovom regionu putem ekonomskih investicija. Ovo je naročito važno kada se uzme u obzir uticaj Rusije, kao i nekretnine i druge investicije u Crnoj Gori i drugim državama Balkana.

Kada govorimo o stranim investicijama i ekonomskom napretku, veoma je teško procijeniti koji je od ova dva procesa integracija, Evropski i/ili Evroatlantski, bio korisniji za post-socijalističke države koje su se pridružile ovim institucijama. Međutim, važno je naglasiti da članstvo u NATO omogućava percepciju bezbjednosti, što omogućava dodatni razvoj ekonomije i poboljšava kvalitet života građana. Male države, kao što je Crna Gora, treba da se usredsrede na razvoj malih i srednjih preduzeća, što je povezano i sa veličinom teritorije i sa brojem stanovnika. Dobar primjer je izgradnja mikro elektrana, naročito hidroelektrana, što može biti važna oblast za razvoj domaće proizvodnje. To isto važi i za turizam, jedan od najvažnijih sektora koji doprinosi BDP-u države (Crne Gore).

Više od polovine godišnjeg procenta turista u Crnoj Gori je iz Rusije. Zbog slabe diverzifikacije tržišta turizma, Crna Gora veoma zavisi od međunarodnih dešavanja, što se jasno vidjelo tokom krize u Ukrajini. Stručnjaci su istakli da je jedan od načina diverzifikacije tržišta sticanje stranih investicija, što bi povećalo broj turista, a možda i uticalo na demografiju putem smanjenja broja ekonomskih migracija. Osim toga, akcenat treba staviti na izgradnju kapaciteta i povezivanje različitih sektora. Što je najvažnije, treba dati prednost sistemskoj perspektivi u odnosu na parcijalnu/sektorsku.

Još jedan važan dio diskusije bavio se pitanjem Turskog toka, kao jednog od najvažnijih projekata kada je u pitanju snabdijevanje električnom energijom, kao i pitanjem doprinosa Turske stabilizaciji situacije sa električnom energijom u Evropi. Turski tok je razvijen jer je projekat „Južni tok“ previše skup. On predstavlja namjeru Rusije da prirodni gas dovede u Bugarsku i na taj način zaobiđe anti-ruske države Istočne Evrope. Ukoliko ruski gas stigne do granice Turske, imaće ulogu u snabdijevanju Evrope energijom. Takođe je postojala ideja da se ova dva toka povežu (turski i južni), što ne bi bilo u interesu Turske. Srbija, kao i čitav region, je izgleda samo posmatrač u ovoj igri velikih igrača. Iako bi putem Turskog toka Rusija zaobišla države koje joj nisu naklonjene, pitanje je da li je to bezbjednije od trenutnog rješenja.

PREGLED PREPORUKA

UTICAJ ODNOSA NATO-RUSIJA NA POLITIČKO I BEZBJEDNOSNO OKRUŽENJE NA ZAPADNOM BALKANU

- I NATO i Rusija treba da urade sve što je u njihovoj moći kako bi izgradili saradnju van okvira vojske
- Sve države u ovom regionu se razlikuju i svaka će se pridružiti NATO savezu i/ili Evropskoj uniji na svoj način. Stoga, u razgovoru se treba udaljiti od činjenice da Rusija stoji u suprotnosti sa Zapadom
- Kada je u pitanju bezbjednost i napredak, države Zapadnog Balkana bi trebalo da nastavie sa svojim unutrašnjim reformama kako bi intenzivirali i ojačali saradnju u regionu
- Proces Evroatlantskih integracija bi trebalo ubrzati, što je u interesu i NATO saveza i EU, kao i država regiona. Ovo ne bi trebalo isključiti saradnju sa Rusijom, niti bilo kojom drugom državom na istoku
- Crna Gora treba članstvo u NATO da shvati kao održavanje stabilnosti, mira i napretka regiona

BUDUĆNOST BOSNE I HERCEGOVINE, MAKEDONIJE I SRBIJE

- Bosna i Hercegovina bi trebalo da nastavi svoj put ka NATO savezu i Evropskoj uniji, jer je stabilnost Bosne i Hercegovine ključna za stabilnost Zapadnog Balkana
- Stabilnost Bosne i Hercegovine se ne zasniva na konfliktima i budućnost ove države ne bi trebalo izdvajati od budućnosti regiona
- Države Zapadnog Balkana bi trebalo da se usredsrede na integraciju, a ne na fragmentaciju
- Regionalna saradnja predstavlja zahtjev za pristupanje Evropskoj uniji, ali i najvažnije sredstvo za regionalnu konsolidaciju

ZAPADNI BALKAN IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA – EKONOMSKA PERSPEKTIVA

- Bez razvoja biznisa, nema razvoja države. Crna Gora treba da uradi sve što može kako bi pomogla privatnim sektorima da ojačaju svoje kapacitete i da se brže razvijaju u cilju pružanja doprinosa razvoju države
- Bezbjednost jedne države zavisi od razvijenosti ekonomije, a ne od broja vojnika, tenkova i podmornica. Crna Gora treba da se usredsredi na podsticanje razvoja malih i srednjih preduzeća, što je u vezi i sa veličinom teritorije i sa brojem stanovnika i što može olakšati brži ekonomski razvoj
- Crna Gora treba da se fokusira na važnost izgradnje kapaciteta i povezivanja različitih sektora i, što je najvažnije, treba da da prednost sistemskoj u odnosu na parcijalnu/sektorsku perspektivu
- Crna Gora treba više da se potruži da privuče održive i dugoročne investicije iz raznih država, kako bi se postigla diverzifikacija
- Crna Gora nikada ranije nije vodila racionalniju politiku i treba da nastavi u tom smjeru, da prošlost ostavi iza sebe i da nastavi da prati put koji je najbolji za njene građane i njihovu budućnost

1. Ove preporuke su odraz zaključaka sa prvog Winter Security Workshopa na temu „Odnos NATO-Rusija – Implikacije na Balkan“ organizovanog od 4. do 6. decembra u Podgorici, a od strane Atlantskog saveza Crne Gore uz podršku Svjetske organizacije atlantske povelje (ATA) i Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori. Pripremila ih je Azra Karastanović, vođa projekata u Atlantskom savezu Crne Gore.
2. Do trenutka kada su ove preporuke objavljene, 24 države članice NATO-a su ratifikovale Protokol. (Ratifikacija se očekuje još u SAD, Holandiji, Kanadi i Španiji).